

Αγγίζοντας την καρδιά του οικολογικού προβλήματος...

/ [Πεμπτουσία](#)

[Tsourapas_34_μρ](#) Αν όντως δεχθούμε πως άνθρωπος και κόσμος φτάνουν στη συμφιλίωση μόνον μέσω του Θεού και αν δεχθούμε επίσης πως ο άνθρωπος οφείλει να μετανοήσει, σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν ανωτέρω, ποιος είναι αυτός ο παράγων που αποτρέπει τον άνθρωπο από το να έρλει σε αυτή τη συμφιλίωση;

Τι είναι αυτό που [\[1\]](#) [\[2\]](#) [\[3\]](#) [\[4\]](#) αποτρέπει τον άνθρωπο από το να μετανοήσει; Σύμφωνα με τον Σέρραρντ, είναι η βέβηλη ή εγωιστική συνείδησή του, η οποία δεν του επιτρέπει να διακρίνει και να βιώσει τα πράγματα όπως είναι. Με τη σύντομη και προφανή από κάθε άποψη απάντηση που δίδει ο Άγγλος συγγραφέας προσεγγίζει το οικολογικό πρόβλημα με ιδιαίτερο τρόπο για να συνεχίσει λέγοντας ότι, «μολονότι η κρίση που όλοι παραδεχόμαστε πως βιώνουμε είναι οικολογική, δεν αφορά κυρίως το περιβάλλον, αλλά τον τρόπο σκέψης μας»,²⁰⁶ με την έννοια ότι προκαλείται από τον τρόπο με τον οποίο σκεφτόμαστε και δρούμε απέναντι στο περιβάλλον.

Η άποψη του Σέρραρντ δεν βρίσκεται σε απόλυτη συμφωνία μόνο με αυτή του Κάλλιστου Ware που προαναφέραμε, αλλά συνδέεται και με αυτή που υποστηρίζει ο αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος Γιαννουλάτος, λέγοντας ότι: «Η ζωτική ανάγκη του ανθρώπου για μια κοινωνία αγάπης δεν περιλαμβάνει τον κόσμο απλώς ως ανθρωπότητα, αλλά και ως φύση, ως σύμπαν. Με τη τεχνολογική ανάπτυξη κινδυνεύουμε να οδηγηθούμε σε φοβερή περιπέτεια αυτοκαταστροφής, εφόσον δεν «χρώμεθα» αλλά καταχρώμεθα της φύσης. ... Τελικά όμως, ο σύγχρονος άνθρωπος, χάνοντας το αίσθημα οποιασδήποτε ιερότητας, έχει ήδη περιπέσει στο άλλο άκρο: να ατενίζει τη φύση με βέβηλο βλέμμα, χωρίς σεβασμό, συχνά με επιθετικό κυνισμό και όχι με αγάπη. Έτσι, απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο από τη φύση. Της φέρεται ως ληστής και απομονώνεται στα τεχνητά κρησφύγετά του. Αλλά και εκείνη εκδικείται»²²¹¹ Μήπως όμως αυτό που ονομάζουμε «εκδίκηση» δεν είναι μία εκούσια δράση της φύσης, αλλά μία φυσιολογική-ακούσια αντίδρασή της, προκαλούμενη από τις δικές μας δράσεις;

Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκεται και η άποψη του Γ. Μαντζαρίδη, σύμφωνα με την οποία, η τεχνολογική ανάπτυξη ναι μεν επιλύει ορισμένες ανθρώπινες ανάγκες, αλλά συνάμα προκαλεί νέες και περισσότερες. Ο άνθρωπος παγιδεύει τον ίδιο του τον εαυτό στα επιτεύγματα της τεχνολογίας και με τον τρόπο αυτό χάνει στην ουσία την ελευθερία του. Έτσι, νέες ηθικές και κοινωνικές καταστάσεις δημιουργούνται εξ αιτίας της τεχνολογικής ανάπτυξης, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα για τον άνθρωπο να λησμονεί τα όρια της κτιστής φύσης του. Ως επακόλουθο θεωρεί τον κόσμο ως [\[5\]](#) [\[6\]](#) [\[7\]](#) ιδιοκτησία του, η πλάση παύει να είναι δώρο Θεού, αυτονομείται και αντιμετωπίζεται εγωκεντρικά και αισθησιακά.

Αγγίζοντας πλέον την καρδιά του οικολογικού προβλήματος συνειδητοποιούμε πως οφείλουμε να καταπολεμήσουμε τις αιτίες που προκαλούν το πρόβλημα και όχι τα συμπτώματα. Ως μία από τις βασικότερες – αν όχι η πιο βασική – που προξενούν το οικολογικό πρόβλημα, εμφανίζεται να είναι ο εγωιστικός τρόπος σκέψης των ανθρώπων που οδηγεί στην πλεονεξία.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Σέρραρντ: «αυτή η πλεονεξία είναι μία διάθεση της ψυχής που μας ωθεί να αρνούμαστε να αναγνωρίσουμε και να μοιραστούμε το κοινό πεπρωμένο των πάντων, να επιθυμούμε να κατέχουμε και να χρησιμοποιούμε τα πάντα για τον εαυτό μας, σαν να μην υπάρχουν τα πράγματα αυτά παρά μόνο για να ικανοποιήσουν την ατομική ή συλλογική μας απληστία. Συνειδητοποιώντας την εξουσία μας πάνω στα πράγματα εθιζόμαστε τόσο πολύ σε αυτή την ηγεμονική στάση, ώστε να την αναγορεύουμε φυσικό μας δικαίωμα. Και μένουμε απαθείς απέναντι στο γεγονός αυτή η φαινομενική αυτοκραταίωση ουσιαστικά υποσκάπτει

όλη μας την ύπαρξη διαστρέφοντας ή και καταστρέφοντας τη φυσική αρμονία του είναι μας αλλά και οποιουδήποτε άλλου πράγματος με το οποίο ερχόμαστε σε επαφή». Μάλιστα αυτή η διάθεση ψυχής έχει τη ρίζα, της σύμφωνα με τον Άγιο Μάξιμο, σε εσφαλμένη κρίση.^{[8] [9]}

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα πλεονεξίας θα μπορούσαν να θεωρηθούν και τα επιτεύγματα του ανθρώπου στον τομέα της βιοηθικής. Η επέμβαση του ανθρώπου και η δημιουργία μοριακώς γενετικά τροποποιημένων οργανισμών είναι παρέμβαση στο έργο του Θεού – Δημιουργού. Το να ενσωματώσεις γενετικό υλικό DNA σε ένα οργανισμό λήπτη και να δημιουργήσεις μέσα από την επιλογή μοριακώς γενετικά τροποποιημένων κυττάρων έναν καινούριο στην ουσία γενετικά τροποποιημένο οργανισμό, είναι σίγουρα επιστημονικό επίτευγμα, αλλά δε παύει να εγκυμονεί κινδύνους η επεξεργασία των οποίων υπερβαίνει την παρούσα εργασία. Οι κίνδυνοι αυτοί σίγουρα προβληματίζουν. Πόσο μάλιστα όταν ο παράγων «άνθρωπος» επεμβαίνει στο έργο του Θεού.

Από τη στιγμή που συμφωνούμε με την άποψη ότι ο ανθρώπινος εγωισμός που οδηγεί στην πλεονεξία δημιουργεί το οικολογικό πρόβλημα, οφείλουμε να αναζητήσουμε τρόπους για να αλλάξουμε τον συγκεκριμένο τρόπο σκέψης, ευελπιστώντας πως κάτι τέτοιο θα συνεισφέρει σε επίλυση του προβλήματος. Δεν αρκεί να αναφερόμεθα μόνον στη μετάνοια, ευχόμενοι να την πετύχουμε ενώ συνεχίζουμε να μεταχειριζόμαστε την κτίση καταχρηστικά. Όπως ο Φιλ. Σέρραρντ μας εξηγεί, «το πώς βλέπουμε τον κόσμο συναρτάται από το πώς βλέπουμε τον εαυτό μας. Καθώς η οπτική μας είναι απάνθρωπη και αρνησίθεη, μεταχειριζόμαστε τον πλανήτη με απάνθρωπο, αρνησίθεο τρόπο. Για να συμβαδίσουμε με την εν λόγω αρνησίθεη εικόνα του εαυτού μας, επινοήσαμε μία κοσμοθεωρία που εκλαμβάνει τη φύση ως απρόσωπη υλική βάση, άψυχη πηγή τροφής, πρώτων υλών, πλούτου, ενέργειας, για την οποία θεωρούμε ότι έχουμε το απόλυτο δικαίωμα να την εκμεταλλευόμαστε, να πειραματιζόμαστε πάνω της, να επεμβαίνουμε στη μορφή της προκειμένου να ικανοποιήσουμε και να επεκτείνουμε το ατομικό συμφέρον. Έχοντας γυμνώσει, στη σκέψη μας, τον εαυτό μας από την ιερότητά του, πράξαμε το ίδιο και για τη φύση: την αποκαθηλώσαμε από το βασίλειο του θείου και θεωρήσαμε ότι είμαστε επικυρίαρχοί της, ότι η φύση είναι υπηρέτης μας, ότι υπόκειται στη θέλησή μας».^[10]

Η μόνη πραγματική απάντηση στην οικολογική κρίση θα προκύψει, σύμφωνα με τον Άγγλο συγγραφέα, αν ανακτήσουμε την αίσθηση της αγιότητάς μας. «Για να πετύχουμε οφείλουμε να πάψουμε να εξαχρειώνουμε τον εαυτό μας, να ανακτήσουμε την αίσθηση της γνήσιας ταυτότητας και αξιοπρέπειάς μας, την εικόνα του εαυτού μας, ως ιερών, αθανάτων όντων. Αν τα καταφέρουμε θα

ανακτήσουμε και την αίσθηση ολόκληρης της κτίσης, θα ανακτήσουμε και την αίσθηση του κόσμου που μας περιβάλλει. Ακολούθως θα αντιμετωπίσουμε τον κόσμο μέσα στον οποίο ζούμε με το δέος και την ταπείνωση που πρέπει να μας διακατέχει όταν εισερχόμαστε σ' ένα ιερό τέμενος, σ' ένα ναό αγάπης και ομορφιάς, στον οποίο προσκυνούμε και λατρεύουμε. Μόνο έτσι θα γίνει αντιληπτό και πάλι ότι το δικό μας πεπρωμένο ταυτίζεται με το πεπρωμένο της φύσης»»^[11]

^[1] Ware, 2008, σ. 34.

^[2] Ware, 2008, σ. 80-82.

^[3] Σέρραρντ, 2008, σ. 275.

^[4] Σέρραρντ, 2008, σ. 254.

^[5] Σέρραρντ, 2008, σ. 22-23.

^[6] Σέρραρντ, 2008, σ. 12.

²⁰¹ Γιαννουλάτος, 2005, σ. 51.

^[8] Μαντζαρίδης, 2004, σ. 558-559, 567.

^[9] Σέρραρντ, 2008, σ. 280.

^[10] Σέρραρντ, 2008, σ. 15.

^[11] Σέρραρντ, 2008, σ. 25.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.